

به نام خدا

پرسشنامه رفتاری کودک (CBCL) آخنباخ - نسخه والدین:

در زیر فهرستی از رفتارها و حالات مختلف آورده شده است چنانچه هر کدام از آنها در مورد کودک یا نوجوان شما در حال حاضر یا در طول ۶ ماه گذشته وجود داشته است، آن را با علامت (x) مشخص نمایید.

سوالات		خیر	بعضی مواقع	بلی
۱	بچه گانه تر از سن خود رفتار می کند.			
۲	حساسیت (آلرژی) دارد. نوع حساسیت را توضیح دهید			
۳	زیاد جر و بحث می کند.			
۴	آسم یا تنگی نفس دارد.			
۵	اگر کودک یا نوجوان پسر است می پرسیم «مثل دخترها رفتار می کند. اگر کودک یا نوجوان دختر است می پرسیم «مثل پسرها رفتار می کند.			
۶	بیرون از توالت مدفوع می کند. در هر مکانی آب دهانش را می اندازد (تف می کند)			
۷	مغرور است و از خودش تعریف می کند.			
۸	نمی تواند حواسش را جمع کند، نمی تواند توجه اش را برای مدت طولانی نگه دارد.			
۹	بعضی فکرها را نمی تواند از ذهنش خارج کند (فکر وسواسی).			
۱۰	نمی تواند آرام بنشیند، بی قرار است یا زیاد فعال است.			
۱۱	به بزرگسالان می چسبد، یا خیلی به آنها وابسته است.			

			از تنهایی شکایت می کند.	۱۲
			گیج یا سردرگم به نظر می رسد.	۱۳
			زیاد گریه می کند.	۱۴
			با حیوانات بی رحم است.	۱۵
			نسبت به دیگران بی رحم است، زورگو است و دیگران را آزار می دهد.	۱۶
			خیال پردازی می کند یا در افکار خودش غرق می شود.	۱۷
			عمداً به خودش صدمه می زند یا قصد از بین بردن خود را دارد.	۱۸
			دلش می خواهد به او زیاد توجه کنند.	۱۹
			وسائش را خراب می کند.	۲۰
			وسائل متعلق به خانواده اش یا وسایل دیگران را خراب می کند.	۲۱
			در خانه نافرمانی می کند (حرف گوش نمی دهد).	۲۲
			در مدرسه نافرمانی می کند (حرف گوش نمی دهد).	۲۳
			خوب غذا نمی خورد.	۲۴
			با بچه های دیگر سازگاری ندارد.	۲۵
			از رفتار بد خود، پشیمان نمی شود.	۲۶
			حسود است.	۲۷
			قوانین و قواعد را در خانه، مدرسه و در جاهای نقض می کند.	۲۸
			از حیوانات، وضعیت ها، موقعیتی ها یا بعضی جاهای خاص (غیر از مدرسه) (می ترسد (توضیح دهید از چه می ترسد) ترسد) _____ :	۲۹
			از رفتن به مدرسه می ترسد.	۳۰
			از این که فکر بدی به سرش بزند یا عمل بدی انجام دهد، می ترسد.	۳۱
			احساس می کند که باید از هر جهت بی عیب و نقص باشد.	۳۲

			احساس می کند که هیچ کس او را دوست ندارد.	۳۳
			احساس می کند دیگران دست نیافتنی هستند.	۳۴
			احساس بی ارزشی می کند، خودش را کمتر از آنچه هست می پندارد.	۳۵
			زیاد به خود صدمه می زند، مستعد آسیب دیدن است.	۳۶
			زیاد جنگ و دعوا می کند.	۳۷
			زیاد سر به سر دیگران می گذارد.	۳۸
			دور و بر بچه هایی می گردد که در دسر، درست می کنند.	۳۹
			صداهایی می شوند که وجود خارجی ندارند (دیگران قادر به شنیدن آنها نیستند). (توضیح دهید) _____ :	۴۰
			بدون فکر عمل می کند.	۴۱
			تنهایی را دوست دارد.	۴۲
			دروغ می گوید، حيله گری و تقلب می کند، دیگران را گول می زند.	۴۳
			عادت به ناخن جویدن دارد.	۴۴
			زیاد حساس است، زود عصبی و هیجان زده می شود.	۴۵
			حرکات و پرش های غیرارادی در اندام بدن خود دارد.	۴۶
			توضیح دهید _____ :	
			خواب های وحشتناک می بیند.	۴۷
			بچه های دیگر او را دوست ندارند.	۴۸
			یبوست دارد.	۴۹
			بسیار ترسوست و مضطرب می شود.	۵۰
			احساس سرگیجه می کند.	۵۱
			زیاد احساس گناه می کند.	۵۲
			زیاد غذا می خورد (پرخور است).	۵۳

۵۴	بیش از اندازه احساس خستگی می کند.		
۵۵	اضافه وزن دارد.		
۵۶	از مشکلات و ناراحتی های جسمی زیر در خود شکایت دارد (مشکلاتی که به نظر پزشکان جسمی نبوده و علت عصبی دارد)		
الف)	درد در نقاط مختلف بدن		
ب)	سر درد		
ج)	حالت تهوع، احساس حال به هم خوردن		
د)	ناراحتی چشمی (اگر با عینک برطرف نمی شود) (توضیح دهید _____ :)		
ه)	جوش یا دیگر مشکلات پوستی		
و)	دل درد یا دل پیچه		
ز)	استفراغ یا بالا آوردن		
ح)	سایر ناراحتی ها (قید گردد) _____ :		
۵۷	بی دلیل با دیگران کت ککاری می کند.		
۵۸	با بینی، پوست یا دیگر قسمت های بدنش ور می رود و آن ها را زخم می کند. (توضیح دهید) _____ :		
۵۹	با آلت تناسلی خود در حضور دیگران ور می رود و بازی می کند.		
۶۰	با آلت تناسلی خود زیاد بازی می کند.		
۶۱	در درس خواندن ضعیف است.		
۶۲	دست و پا چلفتی است.		
۶۳	ترجیح می دهد با بچه های بزرگ تر از خودش باشد.		

۶۴	ترجیح می دهد با بچه های کوچک تر از خود باشد.		
۶۵	از صحبت کردن با افراد غریبه خودداری می کند.		
۶۶	خودش را مجبور به بعضی اعمال می بیند (اعمال وسواسی). (توضیح دهید) _____ :		
۶۷	از منزل فرار می کند.		
۶۸	زیاد جیغ می کشد.		
۶۹	مرموز و تودار است، مطالب را توی خودش نگه می دارد.		
۷۰	چیزهایی را می بیند که وجود خارجی ندارند (دیگران قادر به دیدن آنها نیستند). (توضیح دهید) _____ :		
۷۱	کمر و خجالتی است.		
۷۲	آتش افروزی می کند.		
۷۳	مشکلات جنسی دارد. (توضیح دهید) _____ :		
۷۴	خودنمایی یا دلک بازی می کند.		
۷۵	بیش از حد ترسوست طوری که زهر ترک می شود.		
۷۶	کمتر از بچه های دیگر می خوابد.		
۷۷	در طول روز و یا شب بیشتر از دیگر بچه ها می خوابد. (توضیح دهید) _____ :		
۷۸	بی توجه است یا به راحتی حواسش پرت می شود.		
۷۹	در صحبت کردن و در بیان کلمات مشکل دارد (مثلاً لکنت زبان دارد). (توضیح دهید) _____ :		

			بدون هدف به جایی خیره می شود.	۸۰
			در منزل بدون اجازه وسایل را برمی دارد (دزدی می کند).	۸۱
			خارج از منزل بدون اجازه وسایل را برمی دارد (دزدی می کند).	۸۲
			چیزهایی را که احتیاج ندارد جمع می کند. (توضیح دهید) _____ :	۸۳
			رفتارهای عجیب و غریب دارد. (توضیح دهید) _____ :	۸۴
			ایده‌های عجیب و غریب دارد. (توضیح دهید) _____ :	۸۵
			کله شق و یک دنده، عبوس و زودرنج است.	۸۶
			در خلق و یا احساساتش تغییرات ناگهانی دارد.	۸۷
			زیاد قهر می کند و اخمو است.	۸۸
			بدگمان و شکاک است.	۸۹
			فحش می دهد یا در صحبت هایش، کلمات زشت و وقیحانه به کار می برد.	۹۰
			می گوید از زندگی سیر شده است و حرف های مأیوس کننده می زند.	۹۱
			در خواب راه می رود یا صحبت می کند. (توضیح دهید) _____ :	۹۲
			زیاد صحبت می کند.	۹۳
			دیگری را مسخره و اذیت می کند.	۹۴
			بدخلق یا تند مزاج است.	۹۵
			راجع به مسائل جنسی زیاد فکر می کند.	۹۶
			مردم را تهدید می کند.	۹۷

			انگشت شست خود را می مکد.	۹۸
			سیگار می کشد، یا توتون و تنباکو را می جود یا بو می کشد.	۹۹
			در خواب رفتن مشکل دارد. (توضیح دهید) _____ :	۱۰۰
			از مدرسه گریزان است و فرار می کند.	۱۰۱
			کم فعالیت و کم انرژی است.	۱۰۲
			غمگین، ناراحت و دل گرفته (افسرده) است.	۱۰۳
			بیش از حد پر سر و صدا است.	۱۰۴
			برای مقاصد غیردارویی مواد مخدر مصرف می کند (به غیر از الکل و تنباکو). (توضیح دهید) _____ :	۱۰۵
			از نظر اجتماعی ناهنجار است و دست به تخریب اموال عمومی می زند.	۱۰۶
			در روز شلوارش را خیس می کند.	۱۰۷
			شب ادراری دارد.	۱۰۸
			ناله می کند.	۱۰۹
			اگر کودک یا نوجوان پسر است «آرزو می کند دختر باشد» اگر کودک یا نوجوان دختر است «آرزو می کند پسر باشد»	۱۱۰
			با دیگران ارتباط برقرار نمی کند و گوشه گیر است.	۱۱۱
			نگران است.	۱۱۲
			چنانچه کودک یا نوجوان مشکلات دیگری دارد که در فهرست بالا نیامده آنها را بنویسید. ۱ - _____	۱۱۳

			۲ - _____
			۳ - _____

معرفی آزمون

پرسشنامه رفتاری کودک از مجموعه فرم‌های موازی آخنباخ ASEBA بوده و مشکلات کودکان و نوجوانان را در ۸ عامل اضطراب / افسردگی، انزوا / افسردگی، شکایت‌های جسمانی، مشکلات اجتماعی، مشکلات تفکر، مشکلات توجه، نادیده گرفتن قواعد و رفتار پرخاشگرانه ارزیابی می‌کند. دو عامل نادیده گرفتن قواعد و رفتار پرخاشگرانه عامل مرتبه دوم مشکلات برون سازی شده را تشکیل می‌دهند.

این پرسشنامه مشکلات عاطفی- رفتاری و همچنین توانمندی‌ها و شایستگی‌های تحصیلی و اجتماعی کودکان ۶-۱۸ سال را از دیدگاه والدین مورد سنجش قرار می‌دهد و نوعاً در ۲۰ الی ۲۵ دقیقه تکمیل می‌شود.

شیوه نمره گذاری

این پرسشنامه ۱۱۳ سوال در رابطه با انواع حالات رفتاری کودکان تشکیل شده است. پاسخ به سوالات این پرسشنامه به صورت لیکرت ۳ گزینه‌ای از ۰ تا ۲ می‌باشد. بدین ترتیب که نمره "۰" به مواردی تعلق می‌گیرد که هرگز در رفتار کودک وجود ندارد؛ نمره "۱" به حالات و رفتارهایی داده می‌شود که گاهی اوقات در کودک مشاهده می‌شود و نمره "۲" نیز به مواردی داده می‌شود که بیشتر مواقع یا همیشه در رفتار کودک وجود دارد.

این فرم، ۸ مشکل یا سندرم عاطفی- رفتاری را اندازه می‌گیرد که عبارت است از:

- اضطراب / افسردگی (AD) (شامل مواد ۱۲، ۱۴، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۵، ۴۵، ۵۰، ۵۲، ۷۱، ۹۱ و ۱۱۲)؛

- گوشه‌گیری/ افسردگی (WD) (شامل مواد ۵، ۴۲، ۶۵، ۶۹، ۷۵، ۱۰۲، ۱۰۳ و ۱۱۱)؛
 - شکایات جسمانی (SC) (شامل مواد ۴۷، ۴۹، ۵۱، ۵۴، a56، b56، c56، d56، e56، f56، g56 و در صورت امکان h56)؛
 - مشکلات اجتماعی (SP) (شامل مواد ۱۱، ۱۲، ۲۵، ۲۷، ۳۴، ۳۶، ۳۸، ۴۸، ۶۲، ۶۴ و ۷۹)؛
 - مشکلات تفکر (TP) (شامل مواد ۹، ۱۸، ۴۰، ۴۶، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۶، ۷۰، ۷۶، ۸۰، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۹۲ و ۱۰۰)؛
 - مشکلات توجه (مربوط به اختلال نارسایی توجه/بیش‌فعالی) (AP) (شامل مواد ۱، ۴، ۸، ۱۰، ۱۳، ۱۷، ۴۱، ۶۱، ۷۸ و ۸۰)؛
 - رفتار قانون شکنی (RB) (شامل مواد ۲، ۲۶، ۲۸، ۳۹، ۴۳، ۶۳، ۶۷، ۷۲، ۷۳، ۸۱، ۸۲، ۹۰، ۹۶، ۹۹، ۱۰۱، ۱۰۵ و ۱۰۶)؛
 - رفتار پرخاشگری (AG) (شامل مواد ۳، ۱۶، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۷، ۳۷، ۵۷، ۶۸، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۴، ۹۵، ۹۷ و ۱۰۴)؛
- علاوه بر شیوه بالا **CBCL** سه نمره پهن‌بند شامل ۱- مشکلات رفتاری درونی‌سازی شده، ۲- مشکلات برونی‌سازی شده و ۳- مشکلات کلی نیز دارد .

- مقیاس مشکلات رفتاری درونی‌سازی شده شامل گویه‌های خرده‌مقیاس‌های گوشه‌گیری/ افسردگی (WD)، شکایات جسمانی (SC) و مقیاس اضطراب/ افسردگی (AD) می‌باشد.
- مقیاس مشکلات رفتاری برونی‌سازی شده شامل گویه‌های خرده‌مقیاس‌های رفتار قانون شکنی (RB) و رفتار پرخاشگری (AG) می‌باشد.
- مقیاس مشکلات کلی شامل همه‌ی گویه‌ها به جز گویه‌های ۲ و ۴ (آلرژی و آسم) می‌باشد.

در مورد تفسیر نمرات آزمون چنانکه آخنباخ (۱۹۹۱) اذعان می‌دارد در مقیاس‌های مشکلات رفتاری درونی‌سازی شده و برونی‌سازی شده و مشکلات کلی اگر نمره‌ی T (T score) فرد کمتر از ۶۰ باشد در محدوده‌ی نرمال یا غیربالینی و اگر نمره‌ی T بین ۶۰-۶۳ باشد در محدوده‌ی مرزی-بالینی و اگر نمره‌ی T بزرگتر از ۶۳ باشد در محدوده‌ی بالینی قرار دارد.

همچنین در مقیاس‌های ۸ مشکل یا سندرم عاطفی- رفتاری اگر نمره‌ی T (T score) فرد کمتر از ۶۵ باشد در محدوده‌ی نرمال یا غیربالینی و اگر نمره‌ی T بین ۶۵-۶۹ باشد در محدوده‌ی مرزی-بالینی

و اگر نمره‌ی T بزرگتر از ۶۹ باشد در محدوده‌ی بالینی قرار دارد. (طریقه محاسبه نمره‌ی T در ذیل ارائه شده است)

سیاهه‌ی رفتاری کودکان (CBCL) ابزاری است که توسط یکی از والدین یا فرد دیگری که با شایستگی‌ها و مشکلات رفتاری کودک به خوبی آشناست تکمیل می‌گردد. این ابزار را هم می‌توان به صورت خودگزارشی و هم به صورت مصاحبه اجرا کرد. همچنین CBCL را می‌توان به منظور اندازه‌گیری تغییرات رفتاری کودک در زمان یا به دنبال درمان مورد استفاده قرار داد.

بررسی روایی و پایایی

ضرایب کلی اعتبار فرم‌های CBCL با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۷ و با استفاده از اعتبار بازآزمایی ۰/۹۴ گزارش شده است. روایی محتوایی (انتخاب منطق سؤالات و استفاده از تحلیل کلاس یک سؤالات)، روایی ملاکی (با استفاده از مصاحبه‌ی روان پزشکی با کودک و نیز همبستگی با مقیاس (CSI-4) و روایی سازه (روابط درونی مقیاس‌ها و تمایزگذاری گروهی) این فرم‌ها مطلوب گزارش شده است (آخنباخ و رسکورلا، ۲۰۰۷).

این ابزار برای اولین بار در ایران توسط تهرانی دوست و همکاران (۱۳۸۱) ترجمه و هنجاریابی شده است. در پژوهش مینایی (۱۳۸۵) دامنه ضرایب همسانی درونی مقیاس‌ها با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ از ۰/۶۳ تا ۰/۹۵ گزارش شده است. ثبات زمانی مقیاس‌ها با استفاده از روش آزمون-بازآزمون با یک فاصله زمانی ۵-۸ هفته بررسی شده که دامنه ضرایب ثبات زمانی از ۰/۳۲ تا ۰/۶۷ به دست آمده است. همچنین توافق بین پاسخ‌دهندگان نیز مورد بررسی قرار گرفته است که دامنه این ضرایب از ۰/۰۹ تا ۰/۶۷ نوسان داشته است. به طور کلی در تحقیق مینایی (۱۳۸۵) این نتیجه حاصل شده است که این پرسشنامه از اعتبار و روایی مطلوب و بالایی برخوردار است و با اطمینان می‌توان از آن برای سنجش اختلالات عاطفی- رفتاری کودکان و نوجوانان ۶-۱۸ ساله استفاده کرد. یزدخواستی و عریضی (۱۳۹۰) ضریب اعتبار آلفای کرونباخ را برای این پرسشنامه در سه فرم والدین، معلم و کودک به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۹۳ و ۰/۸۲ به دست آوردند و در مورد اعتبار سازه همبستگی خرده‌مقیاس‌های بخش مشکلات رفتاری- هیجانی با نمره کلی این بخش در سه نسخه والدین، معلم و کودک به ترتیب ۰/۶۲/۸۸-۰/۰، ۰/۴۴/۹۱-۰/۰ و ۰/۵۱/۸۵-۰/۰ و همبستگی خرده‌مقیاس‌های بخش مهارت‌ها با نمره کلی این بخش در سه نسخه والدین، معلم و کودک به ترتیب ۰/۲۴/۸۲-۰/۰، ۰/۷۷/۹۳-۰/۰ و ۰/۶۴/۸۷-۰/۰ گزارش کرده‌اند.

- Achenbach TM. (1991). **Manual for the Child Behavior Checklist/ 4-18 and 1991 Profile**. Burlington, VT: University of Vermont Department of Psychiatry.
- Doyle SR, McCarty CA. (2001). Child Behavior Checklist (Grade 7, Year 8 Update) (Technical Report) [On-line]. Available: <http://www.fasttrackproject.org/>.

محاسبه نمره T

برای محاسبه نمره T ابتدا طریقه محاسبه نمره Z متعاقب آن نمره T را متذکر می شویم

نمره Z: آن دسته از نمرات معیار که دارای توزیعی با میانگین صفر و انحراف معیار واحد (۱) هستند به نمرات Z (نمرات زی) شهرت دارند.

برای تبدیل نمرات خام به نمرات Z از فرمول زیر استفاده می شود:

نمره Z معادل نمره خام X برابر با اختلاف نمره خام فرد با نمره میانگین تقسیم بر انحراف استاندارد.

نمره T

برای به دست آوردن نمره T کافی است نمره Z را در ۱۰ ضرب کرده و حاصل را با ۵۰ جمع کرد.